

Синдбад-мореплавець: Перша подорож (арабська казка)

Автор Невідомий

Розповідають люди, що за часів володаря правовірних халіфа Гаруна ар-Рашида жив собі в місті Багдаді чоловік, якого звали Синдбад-носій. Був той чоловік бідний і носив на голові всякі вантажі.

От якось найняли Синдбада, і поніс він у одне місце чималий вантаж. В той день стояла страшна спека, і він дуже стомився і увесь змокрів. А що він саме проминав будинок купця, перед яким вулиця була чисто виметена й побризкана водою, а біля брами стояла широка лава, то поклав ношу на цю лаву – хотів трохи відпочити.

Отож сів він на краєчок лави і раптом почув звуки лютні, щебет горлиці, дроздів, солов'їв та інших птахів. Здивувався Синдбад і, вставши з лави, побачив за брамою купцевого будинку великий сад, а в саду – рабів, прислужників і всякі речі, які можна бачити лише в царів та султанів. І віяло звідти пахощами чудових страв та духмяних напоїв.

Синдбад звів погляд до неба й гірко промовив:

– О аллаху, ніхто не йде проти твоєї волі, і ти збагачуєш, кого сам схочеш, і робиш злидарями, кого сам схочеш, і принижуєш, кого сам схочеш! Слава ж тобі, великому, всемогутньому і справедливому! Мабуть, марно господар цього дому купається в багатстві й насолоджується ніжними пахощами, смачними наїдками й напоями, а я сиджу тут убогий, голодний і втомлений.

Зітхнув Синдбад і проказав такі вірші:

*Навіть ті, які не знають,
Де їм завтра ночувати,
Все одно знаходять з часом
І спочинок, і притулок.
Тільки в мене з кожним роком
Більше горя та недолі,
І не знаю, де спочити,
Голову де прихилити.
Хоч одного роду люди –
Не однакова в них доля:
Мене оцетом частує,
Інших медом пригощає.
Що ж, не ремствую на бога,
Тільки ж суд його суворий.*

Коли Синдбад дочитав вірші й хотів був піти, з брами вийшов молодий служник, стрункий і високий, гарний на вроду, в чудовому вбранні. Він узяв носія за руку і

сказав:

- Зайди, побалакай з моїм господарем, він тебе запрошує.

Синдбад поставив свою ношу біля входу і зайшов разом із служником у будинок – дуже гарний, чепурний і величний. У великій залі зібралося всяке вельможне панство та багатії, які колись були рабами, але потім їх відпустили на волю. В залі стояли квіти, на підлозі було розкидане пахуче зілля, стіл угинався від наїдків, напоїв та фруктів. Музики награвали прегарні мелодії. Красуні-рабині сиділи біля дверей. А посеред зали сидів статочний чоловік, скроні якого вже вибілила сивина. Він був дуже гарний, і на обличчі в нього можна було прочитати велич, шляхетність та гордість.

Вражений Синдбад опутився навколішки й мовив про себе:

"Присягаюсь аллахом, не місце – райський куточок; мабуть, це палац султана або царя!"

Він шанобливо до всіх привітався, побажав усім добра і встав, схиливши голову.

Господар дозволив Синдбадові сісти, а коли той сів, звернувся до нього із словами привіту й звелів щедро його почастувати. Синдбад добре попоїв і подякував господареві. І тоді господар мовив до нього:

- Благословенний той день, коли ти прийшов сюди! Як тебе звати і яким ремеслом ти займаєшся?

Синдбад відповів:

- О володарю, мене звати Синдбад-носій, і я ношу на голові різні вантажі за плату.

Всміхнувся господар на його слова та й повів далі:

- Знай, о носію: мене звати так само, як і тебе; я – Синдбад-мореплавець. Я хочу ще раз почути вірші, що їх читав ти біля моєї брами.

Синдбад-носій зашарівся й сказав:

- Не глузуй із мене! Втома і тяжка праця роблять людину невігласом.

- Не соромся! Адже тепер ти став моїм братом! Прочитай іще раз твої вірші, вони мені дуже сподобались.

І коли носій знову прочитав вірші, господар зворушився і сказав йому:

- Синдбаде! Життя моє склалося дивовижно. Я розповім тобі всі пригоди, що трапились зі мною, поки я домігся щастя сидіти в такому будинку, де ти мене оце бачиш. Скільки довелось мені страждати! Я здійснив сім подорожей, і про кожен є в мене захоплива розповідь. Все, що було, сталося зі мною за велінням долі – а від того, що судилося людині, нікуди не втечеш і ніде не сховаєшся!..

Перша подорож

- Ласкаве і шляхетне товариство, батько мій був купцем, мав великі гроші й незліченні багатства. Помер він, коли я був малим хлопчиком, і залишив мені гроші, землі та села. Коли я підріс, то став жити розкішним і безтурботним життям. Я гарно вдягався, солодко їв, розважався з друзями й думав, що довіку буду багатий.

Отак я жив довгенько, а потім наче враз прокинувся – мені проясніло в голові, і розум повернувся до мене. Але було вже пізно: всі гроші я розтринькав, і становище моє змінилося. І часто я згадував тепер прислів'я, яке чув колись од батька: "Є на світі

три речі, кращі за три інші: день смерті кращий від дня народження, жива собака краща за мертвого лева, могила краща, ніж бідність".

Тоді зібрав я все, що лишилося в мене з меблів та одягу, й продав. Розпродав і свої землі. Вторинував за все три тисячі диргемів. І з цими грішми надумав я вирушити в подорож до чужих країв.

Отож накупив я різних товарів і всього, що могло б знадобитися мені в мандрівці, сів на корабель і разом з іншими купцями поплив до міста Басри. Потім ми плвли морем чимало днів і ночей. Ми проминали острів за островом і нарешті пристали до одного, схожого на райський сад.

Там ми кинули якір, і всі, хто був на кораблі, зійшли на берег. Ми продавали, купували й обмінювали товари. Потім деякі купці порозкладали на березі багаття й заходилися готувати вечерю або прати, а деякі подались оглядати острів, і я пішов з ними.

Згодом ми повернулися і сіли вечеряти, а повечерявши, звеселіли й завели пісень.

Раптом ми почули з палуби корабля голос капітана:

– Мирні мандрівники, мерщій вертайтеся на корабель! Кидайте все й біжіть сюди! Тікайте, поки не загинули! Острів, до якого ми причалили, зовсім не острів! Це величезна рибина, що лежить посеред моря. На неї нанесло піску, вона стала схожа на острів, із давніх-давен на ній ростуть дерева та трави. Проте коли ви розклали вогонь, рибина відчула жар і заворушилася. Вона може пірнути в морську безодню! Тоді всі ви потонете! Рятуйтеся, поки живі!

Почувши ці слова, купці й мандрівники побігли до корабля, покинувши на березі всі свої пожитки. Дехто встиг зійти на корабель, а дехто не встиг. Рибина пірнула в море з усім, що на ній було, і ревучі хвилі зійшлися на тому місці, де вона лежала.

Я був серед тих, хто загаявся, тож і пірнув у воду з усіма, хто залишився на рибині. Але доля змилювалась наді мною. Я побачив на воді здоровенні дерев'яні ночви, в яких купці прали одягу, і вчепився в них. Потім виліз на ночви, сів на них верхи й почав гребти ногами, наче веслами, і хвилі гралися зі мною, кидаючи ночви то праворуч, то ліворуч. А капітан підняв вітрила й поплив із тими, хто встиг піднятися на корабель, не звертаючи уваги на тих, хто потопав. Я дивився вслід кораблю, аж поки він зник у далині, і тільки тоді збагнув – порятунку немає...

Спустилася ніч, потім настав день, потім знову запала ніч. Я плыв на ночвах, і хвилі допомагали мені, і нарешті ночви прибило до острова з крутими берегами, на якому росли високі дерева, а гілля їхнє звисало над водою. Я схопився рукою за гілку й, ледве не загинувши, видерся на берег. Ноги мої, покусані рибами, набрякли, з ран юшила кров, але я був такий знесилений, що навіть не відчував болю. Лежав на березі, наче мертвий, бо втратив тям, і так пролежав до наступного дня.

Коли зійшло сонце, я очуняв. Ноги дуже боліли, проте я все-таки підвівся й пішов оглядати острів. Часом я ставав навколішки, часом рухався поповзом.

На острові росли плодові дерева та було чимало джерел із чистою водою, і я вгамував голод та спрагу.

Отак я перебув кілька днів і ночей, аж поки душа моя ожила, мужність повернулася до мене, а руки мої знову налилися силою. Я почав думати, що робити далі, і ходив понад берегом, придивляючись до всього.

Ідучи якимось берегом, я помітив: вдалині щось ворухиться.

Що це – дикий звір чи якась морська тварина?

Я рушив туди. Наблизившись, я побачив, що то – величезний кінь; він був прив'язаний на самому березі моря.

Коли я підступився до нього, кінь заіржав так гучно, що я злякався і хотів повернути назад – аж раптом з-під землі з'явився якийсь чоловік і гукнув до мене:

– Хто ти, звідкіля прийшов і як тут опинився?

– О пане, я чужоземець, – відповів я. – Ми пливли на кораблі, а потім причалили до острова, але то був не острів, а рибина, і вона пірнула в море, і ми стали тонути, але я вгледів на воді дерев'яні ночви й виліз на них і довго плив, аж поки хвилі викинули мене на цей острів.

Вислухавши мене, чоловік схопив мою руку й сказав:

– Ходімо зі мною!

Ми спустилися в якесь підземелля, а потім увійшли в простору залу. Посадовивши мене посеред зали, чоловік приніс мені попоїсти. Я був голодний і їв, поки наївся досхочу, і душа моя спочила.

Чоловік знову почав розпитувати про мої пригоди, і коли я розповів усе, що зі мною сталося, він дуже здивувався.

Скінчивши свою розповідь, я вигукнув:

– Благаю, не будь зі мною суворий! Я розповів тобі про себе геть усе! А тепер скажи мені, що ти за один і чому сидиш у цій залі під землею? І навіщо ти прив'язав свого коня на березі?

– Я – один із конюхів царя аль-Міграджана, – відповів чоловік. – На початку кожного місяця ми виводимо всіх коней на берег, і вони там пасуться. Крім нас, на острові немає нікого. Тобі пощастило, що ти зустрів мене. І я врятую твоє життя й допоможу тобі вернутись до рідного краю.

Я побажав конюхові добра й подякував за ласку.

Тут надійшли інші конюхи. Побачивши мене, вони почали розпитувати, хто я є і звідки взявся. Я розповів їм про свої пригоди. Підсівши ближче, конюхи розклали харч і заходилися їсти, запросивши мене розділити з ними трапезу, і я прийняв запрошення. Потім вони підвелися й посідали верхи на коней, і я теж сів на коня.

Їхали ми довго й нарешті прибули до столиці царя аль-Міграджана.

Конюхи зайшли до царя, розповіли про мене, і цар побажав зі мною познайомитись. Мене припровадили в палац і привели до царя, і я побажав йому миру. Цар і собі шанобливо мене привітав. Потім він спитав, що зі мною трапилось, і я розповів усе, що довелося побачити й пережити.

Вислухавши мене, цар, до краю вражений, мовив:

– Сину мій, присягаюсь аллахом, тобі дісталось більше, ніж порятунок! І якби доля

не судила тобі довго жити, ти б не врятувався від небезпеки!.. Тепер ти житимеш у мене.

Аль-Міграджан виявив до мене ласку й повагу і наблизив мене до себе. Він наставив мене писарем у гавані й наказав переписувати всі кораблі, які причалюватимуть до берега.

Я працював сумлінно, і цар був ласкавий до мене й ревно мною опікувався. По недовгим часі я домогся честі стати одним із його придворних.

Отак жив я в аль-Міграджана, не знаючи ні турбот, ані горя. Але щоразу, як я бував на березі, я розпитував у прибулих купців і моряків про місто Багдад, сподіваючись, що хто-небудь розповість про нього, і я поїду з ним додому. Але ніхто по чув про славне місто Багдад. І мені стало тяжко жити на чужині.

Так спливав місяць за місяцем. Якось я зайшов до царя аль-Міграджана й побачив у нього цілий гурт індійців. Я привітався до них і побажав їм миру, і вони відповіли на привітання, й почали розпитувати про мій край і сказали, що поміж них є люди, яких називають брахманами. Брахмани ніколи не п'ють вина, проте насолоджуються життям, слухаючи музику; вони мають верблюдів, коней та іншу худобу. І ще вони розповіли про те, що індійці поділяються на сімдесят дві касты, і я дуже з цього здивувався.

В царстві аль-Міграджана багато островів і поміж них острів, який звався Касіль. Там щоночі чути удари в бубни та барабани. Знавці островів і бувалі мандрівники повідали мені, що жителі цього острова – надзвичайно шляхетні й поважні люди.

Бачив я там рибину завдовжки в двісті ліктів. І бачив ще чимало інших чудес, і якби почав про всі ці чудеса розказувати, то розказував би кілька днів та ночей підряд.

Я оглядав острови і все, що на них було. Якось зупинився на березі, тримаючи в руках свій ціпок. Раптом до острова підплив великий корабель; на ньому було багато купців.

Корабель зайшов у гавань, згорнув вітрила й причалив до берега. Матроси заходилися носити товари, а я їх записував. І коли все було перенесено, я спитав у капітана:

– Чи не залишилось у тебе на кораблі ще чогось?

І той відповів:

– Так, у мене є ще товари в трюмі, але власник цих товарів потонув біля одного з островів. Ми хочемо їх продати, а гроші повернути родині купця. Він жив у оселі миру – славному місті Багдаді.

– А як звали того купця?– спитав я.

І капітан відповів:

– Його звали Синдбад-мореплавець.

І тоді я пильно глянув на капітана і, впізнавши його, вигукнув:

– О капітане, власник товарів, про які ти кажеш, – це я! Це я – Синдбад-мореплавець! Це я зійшов на острів-рибину разом з іншими купцями! А коли рибина заворушилася, ти почав кричати й кликати нас на корабель, і дехто поквапився

піднятися на нього, а дехто не встиг. Я був серед тих, хто тонув, та аллах великий урятував мене – послав дерев'яні ночви. Я сів на них і доплив до цього острова. Цар аль-Міграджан виявив до мене ласку і поставив писарем у своїй гавані. А товари, що лежать у тебе в трюмі, – це мої товари!

І я розповів капітанові все; що зі мною трапилось – відколи ми вирушили з Багдада аж до того дня, коли рибина-острів пірнула в морську безодню. І тоді капітан та купці повірили мені, впізнали мене й привітали зі щасливим порятунком. А потім віддали всі мої товари, і я побачив, що на них написане моє ім'я, і що нічого з них не пропало.

Вибравши найдорожчі та найгарніші товари, я попросив матросів, щоб ті понесли їх у царський палац. Я розповів цареві, що в його гавань зайшов той самий корабель, на якому я плив, і додав, що дарую йому найкращі мої товари – вони-бо так і лежали в трюмі... Аль-Міграджан зчудувався, але повірив, що я кажу щиру правду, виявив мені велику честь і подарував багато різних речей – дорогих і красивих.

Решту товарів я продав і вторгував чималі гроші, а на них накупив інших товарів. І коли купці зібралися плисти додому, я повантажив ці товари на корабель, а тоді пішов до царя, подякував йому за ласку й попросив дозволу вирушити до рідного краю, і цар відпустив мене.

Щастя служило нам, доля помагала, і ми пливли вдень та вночі, аж поки прибули до міста Басри. Там вивантажились, зійшли з корабля й стали торгувати, і я дуже радів, що повернувся в рідний край.

Потім я вирушив у притулок миру – мій рідний Багдад – і прийшов додому, і, почувши про це, всі родичі, друзі та знайомі зійшлися привітати і вшанувати мене.

Я накупив слуг, рабів та рабинь і маєтків ще більше, ніж мав раніше, і знову заприятелював із давніми своїми приятелями, забувши небезпеки й страхіття, яких натерпівся в мандрівці. І став я жити веселим життям, розкошувати смачною їжею та дорогими напоями.

Отак скінчилася моя перша подорож. А завтра, Синдбаде, приходь до мене знову, і я розповім про другу подорож.

Синдбад-мореплавець почаствував Синдбада-сухопутця вечерею, подарував йому сто золотих і відпустив його, а носій подякував і пішов додому, думаючи про те, як примхлива доля бавиться людиною.

Коли ж настав ранок, він знову подався до Синдбада-мореплавця, і той, побачивши його, мовив: "Ласкаво прошу!" – і виявив до нього шану і посадив біля себе. А коли зійшлися Синдбадові друзі, він почаствував усіх смачними наїдками та напоями, після чого почав розповідати про другу свою подорож.